

МОТИВИ

КЪМ ПРОЕКТ НА ЗАКОН ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ

Предлаганите изменения и допълнения в Закона за съдебната власт (ЗСВ) имат за цел да оптимизират законовата уредба в следните основни направления:

- Усъвършенстване на уредбата относно атестирането;
- Привеждане на уредбата на отстраняването от длъжност на съдии, прокурори и следователи в съответствие с Решение № 2 на Конституционния съд от 2019 г. (обн., ДВ, бр. 19 от 2019 г.), както и с препоръките на Венецианската комисия в този аспект, изложени в Становище № 855/2016 от 9 октомври 2017 г.;
- Промени в разглеждането на заявления срещу нарушаване правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок;
- Промени в дейността по извършването на проверки за почтеност и конфликт на интереси на съдии, прокурори и следователи, на имуществените им декларации, както и за установяване на действия, които накърняват престижа на съдебната власт, и такива, свързани с нарушаване на независимостта на съдиите, прокурорите и следователите;
- Усъвършенстване на законовата регламентация на дисциплинарните производства;
- Прецизиране на разпоредби относно конкурсите.

1. Предлага се промяна в уредбата относно атестирането:

- **Създаване на помощни атестационни комисии при съдилищата, избирани „ad hoc“:**

С промените в ЗСВ (обн., ДВ бр. 28 от 2016 г.) се създадоха постоянни комисии по атестирането и конкурсите към съответните колегии на Висшия съдебен съвет (ВСС), в чийто състав попадат не само членове на съвета от съответните колегии, но и действащи магистрати (избирани по определени правила, с мандат от една година и възможност за преизбиране за още една). Това разрешение беше подчинено основно на идеята за унифициране на атестационните процедури в съдебната система и по-голяма обективност при провеждането им чрез тяхното възлагане само на един централизиран орган за всички съдии от страната, респективно - за всички прокурори и следователи. На практика със сега действащата уредба се премахна старото нормативно положение, при което значителната част от атестациите на магистратите се провеждаха чрез съдействието на помощни атестационни комисии в органите на съдебната власт, сформирани „ad hoc“, на принципа на случайния подбор, за атестиране на магистрати от по-ниско ниво в органите на съдебната власт от

магистрати от по-високо ниво в съответния съдебен район. Тази уредба страдаше от определени несъвършенства, изразяващи се преимуществено в допълнително натоварване на атестиращите магистрати или от възможности за проява на субективизъм при атестирането.

Прилагането на действащата нормативна уредба и по-специално регулацията в ЗСВ относно състава и правомощията на Комисията по атестирането и конкурсите при съдийската колегия на ВСС обаче също не предлага убедителни резултати в постигането на целите, за които бе създадена. Във връзка с атестирането на съдиите не е предвидено да се формират помощни атестационни комисии. Очертават се сериозни проблеми, главно произтичащи от колизията между ограничения човешки ресурс на комисията (не е възможно да расте неограничено по числен състав), свръхобема от оперативната работа по изготвянето на комплексните оценки за стотици магистрати и ограничените времеви рамки поради изискването за срочност. За едногодишния период, в който работи комисията, човешкият ресурс е твърде недостатъчен, за да се справи със стотиците планирани атестации и отделно от тях – извънредните атестации за нуждите на конкурсните процедури. Дейността на Комисията по атестирането и конкурсите при съдийската колегия на ВСС е свързана с непрекъснато командироване на докладчика до съответния съд в страната или на атестационния състав, което допълнително усвоява значителен финансов ресурс.

Посочените проблеми при прилагането на предходната уредба на атестирането, свързани с допълнително натоварване на атестиращите магистрати, както и с възможността за проява на субективизъм при атестирането, на настоящия етап от прилагането на атестационните производства могат да бъдат разрешени.

Сегашната законова и подзаконова уредба относно условията и методиката на атестиране е усъвършенстваната и съобразена със Становище 855/2016 г. на Венецианската комисия относно усъвършенстването на критериите и показателите за оценка на магистратите. Съставена е единна методика за атестиране в Наредба № 2 от 2017 г. на Висшия съдебен съвет за показателите, методиката и реда за атестиране на съдия, председател и заместник-председател на съд. В нея детайлно се разграничават критериите и показателите при атестирането, общите и специфичните за отделните функции в органите на съдебната власт, включително и критериите и показателите за оценката на дейността на административните ръководители и техните заместници. Вече е създадена и непротиворечива практика на атестационните състави в комисии по атестирането и конкурсите относно съдържанието и тежестта на отделните критерии с усъвършенстване на атестационните формуляри и завишен контрол от страна на съответната комисия при ВСС. Санкцията, давана от съответната колегия, която окончателно решава дали приема или не предложението за комплексна оценка на атестиращия магистрат, направено от съответната комисия, минимализира или напълно изключва възможностите за субективизъм и за влияние върху резултатите от атестирането по съдебните райони.

Трудът на магистратите в помощните атестационни комисии следва да бъде компенсиран с подходящи инструменти като намаляване на натоварването с разпределението на по-малък брой дела на атестация за времето на участие в

атестационната процедура, както и отчитане на това участие при оценяването на професионалната му дейност.

Ето защо предлаганата уредба на функцията на помощните атестационни комисии предлага ценно и съществено съдействие на ВСС в процеса при атестирането с гарантирана бързина при реализиране на атестационните процедури в страната.

В проекта се регламентират условията, на които следва да отговарят членовете на помощните атестационни комисии, и се урежда редът за тяхното избиране. Предлага се помощните атестационни комисии да бъдат структурирани от атестиращи съдии, познаващи работата на атестираните магистрати, и по този начин те ще подпомагат Комисията по атестирането и конкурсите при съдийската колегия на ВСС по - пряко и достъпно. Предвидено е атестиращите съдии да се избират в съответните съдилища, като от всяко по-високо ниво се излъчват магистрати на принципа на случайния подбор за всяко конкретно атестиране на магистрат от по-ниското ниво. По този начин се осигурява обективният системен поглед от резултатите в качеството и сročността на работата при инстанционния контрол, непосредствено извършван от по-високото ниво на съдилищата. Предлага се съставът на помощната атестационна комисия да се състои от трима редовни и един резервен член.

- **Редуциране на правомощията на действащите магистрати в състава на комисииите по атестирането и конкурсите само до атестирането:**

С проекта се предлага да се запази участието на действащите магистрати в състава на комисииите по атестирането и конкурсите при съдийската и прокурорската колегии на ВСС , като се прецизират правомощията им в сравнение с тези на членовете на съдийската и прокурорската колегии при ВСС. Разграничаването на правомощията се налага с оглед различния статут и вследствие на това – различната отговорност на членовете на комисията, които са действащи магистрати в сравнение с тези на членовете на комисията, които са и членове на ВСС.

Предлага се съдействието от действащите магистрати в комисииите по атестирането и конкурсите при съответните колегии на ВСС да бъде ограничено само до атестирането, без намеса в правомощията на кадровия орган от лица, които не носят отговорност за дейността на ВСС по чл. 16 от ЗСВ и нямат статут на негови членове.

Предложената промяна в уредбата за редуциране на правомощията на действащите магистрати в състава на комисииите по атестирането и конкурсите при съдийската и прокурорската колегии на ВСС само до атестирането, подпомогнато от помощни атестационни комисии при съдилищата, избирани „ad hoc”, е съобразена с международния стандарт относно действащия принцип – магистратите да бъдат атестирани от действащи магистрати, а атестациите да се приемат от орган, в състава на който са включени действащи магистрати (Становище № 751/2013 г. на Венецианската комисия).

- **Намаляване на видовете атестации:**
 - ✓ **Отпадане на предварителното атестиране, което създава възможност за ненужен и самоцелен формализъм:**

Сегашната правна уредба в чл. 196 от ЗСВ, действаща от м. август 2016 г., увеличи драстично каталога на многобройни по вид атестации за оценка на професионалните качества на магистратите. Те на практика се изработват по едни и същи критерии, независимо от разликата във видовете им. Предвидени са предварителни атестации за младшите съдии и за съдиите след първоначално назначаване, периодични атестации, атестации за придобиване на статут на несменяемост и извънредни атестации. Със своята задължителност и повтораемост при оценяване на магистратите през определени периоди от време - през 2, през 3 и през 5 години, част от тях, каквито са предварителните атестации, изгубват своето значение и се вливат времево и по предметна материя в атестациите за придобиване на статут за несменяемост. Това е така, защото атестация след навършване на втората година от работата на младшите магистрати или такава след навършване на третата година при първоначално назначените не би дала пълна, реална и точна картина на техните квалификация, способности и умения преди петата година от тяхната работа. Именно на петата година от работата им се провежда задължително атестиране за придобиване на статут за несменяемост, когато се изследват цялостно качествата и постиженията им за по-дълъг период, в който се включва и периодът за предварително атестиране. Тогава, когато е натрупана пълна и цялостна информация от институционния контрол и магистратите са поели самостоятелен път на развитие, без опеката на наставниците или на по-старшите съдии, тази информация е убедителна и достоверна.

Изключение се допуска само за тези от тях, които след третата година от професионалния си стаж ще пожелаят да кандидатстват за получаване на ранг или за участие в конкурс, тъй като в противен случай тези магистрати ще бъдат поставени в неравностойно положение спрямо колегите им при упражняване правото им на участие в конкурсните процедури, тъй като атестацията е елемент от оценяването и класирането в конкурсите.

✓ **Редуциране на извънредните атестации:**

Участието на магистратите в поредни кариерни конкурси не би следвало да се предпоставя винаги и безусловно от задължително извънредно атестиране, при положение че са получени последователно две поредни много добри или добри атестации след придобиване на статут на несменяемост.

Сега режимът на атестиране се очертава освен с формализъм, но и с надхвърляне на необходимата цел – да се изгради трайна обективна представа за работата на магистрата през цялата му кариера. Не случайно в Становище № 855/2016 г. на Венецианската комисия за промените в Закона за съдебната власт относно атестирането се изтъква, че е важно с честотата и броя на атестациите „да не се застрашава независимостта на отделния магистрат и като цяло на съдебната система“.

✓ Друга причина за отпадане на част от отделните видове атестации е чисто оперативно-техническа. Така например през 2018 г. с решение на Комисията по атестирането и конкурсите към съдийската колегия на Висшия съдебен съвет са открити общо 353 процедури за атестиране. Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет обаче реално е провела и приключила половината от тях - общо 176 процедури

за атестиране. Комисията по атестирането и конкурсите, състояща се от 16-17 членове, е работила при свръх натовареност и обективно не е успяла да изготви посочения брой комплексни оценки от планираните за годината, в които са и тези по откритите конкурси. Това обаче е обективна последица и не се дължи на забавяне от субективен характер. Неизготвянето на останалата половина от атестациите по откритите процедури е една съществена причина за забавянето на конкурсите за повишаване и за преместване. От тях основна причина за ангажиране на капацитета на Комисията по атестирането и конкурсите са откритите процедури по предварителните атестации - 59 (16.7%) и извънредните атестации, които по действащите сега правила са задължителни при конкурсите. Те не са незначителен брой - 90 (25.4%), при положение че абсолютно необходимите атестации са тези за несменяемост, които са 37 (10.5%), и периодичните атестации, които са 165 (46.7%). Последните две по вид са неизменен елемент от първоначалния статус на магистратите и от последващите балоопределящи компоненти в класирането при кариерните конкурси.

Всички тези съображения водят до извод за намаляване на видовете атестации на такива за несменяемост, периодични - до две последователни много добра или добра за целия трудов стаж на магистрата и извънредни - в ограничен брой хипотези. Смисълът, разумът и целта на атестирането е установяване на действителните квалификация, способности и постижения на съдията, а не непрекъснато натоварване с проверки извън инстанционния контрол. Стремещт е да не се оказва натиск върху магистратите чрез системността и честотата на атестирането.

• **Рационализиране на процедурата по приемане на комплексната оценка от атестирането:**

Целта на предложените промени е постигането на процесуална икономия в случаите, когато атестираният магистрат възрази срещу изготвената комплексна оценка, като се даде възможност на съответната колегия да приеме директно комплексна оценка от атестирането, без да се налага винаги връщането на преписката на съответната комисия по атестирането и конкурсите.

С проекта се предлага комисията по атестирането и конкурсите към съответната колегия да изразява писмено становище при направено възражение от атестирания магистрат, а не самата колегия.

Като помощен орган към съответната колегия, комисията изготвя окончателната комплексна оценка и прави предложение до съответната колегия, явявайки се вносител на предложенията за комплексна оценка на съдии, прокурори и следователи по смисъла на предложената нова ал. 2 на чл. 38. Ето защо именно на нея следва да бъде представена възможността да изрази писменото становище по възражението на атестирания магистрат.

2. Промени в уредбата на отстраняването от длъжност на съдии, прокурори и следователи:

Предложеният нов текст на чл. 230 цели да приведе уредбата на отстраняването от длъжност на съдии, прокурори и следователи в съответствие с Решение № 2 на Конституционния съд от 2019 г., както и с препоръките на

Венецианската комисия в този аспект, изложени в Становище № 855/2016 от 9 октомври 2017 г.

Съгласно посоченото решение на Конституционния съд „да се лишат съответните колегии на ВСС от възможност да преценяват дали магистратът да бъде временно отстранен от длъжност или не, като са задължени да изпълнят предписаното от законодателя в чл. 230, ал. 1 от ЗСВ, е несъвместимо с принципа на независимост на съдебната власт, поради което този текст, както и част от разпоредбата на ал. 2 са обявени за противоконституционни. Според Конституционния съд уместно и конституционносъобразно е предоставянето на ВСС на възможността да извърши преценка дали специфичната защита на престижа на съдебната власт следва да се постави в действие, или не във всеки конкретен случай.

В становище № 855/2016 г. Венецианската комисия препоръчва при отстраняване на съдия ВСС да извършва преценка дали представените доказателства са достатъчно убедителни (без непременно да са "отвъд разумното съмнение") и дали те изискват отстраняване... (§ 46). По отношение на срока за отстраняване се отправя препоръка ВСС да може да определи сравнително къс срок за разследването.

С оглед на изложеното новата редакция на чл. 230 предвижда във всички случаи да се прави преценка от съответната колегия за допускане на отстраняването от длъжност и задължително да се предостави възможност за изслушване или депозиране на писмено становище от съответния магистрат, като по този начин се въвежда елемент на състезателност. Предвижда се срокът за отстраняване в досъдебната фаза на наказателното производство да не е по-дълъг от този по чл. 234, ал. 8 от НПК, като при промяна на обстоятелствата както по време на досъдебното, така и на съдебното производство отстраненият магистрат да може да иска възстановяване на заеманата длъжност. Предвидено е специално правило за автоматично отстраняване само когато на магистрата са наложени мерки за неотклонение задържане под стража или домашен арест, като при изменение на тези мерки продължаването на отстраняването отново подлежи на преценка от страна на съответната колегия. Отстраняването от длъжност подлежи на съдебен контрол във всички хипотези, като право да обжалва има както отстраненият магистрат, така и прокуратурата.

Алтернативно се предлага отмяна на специалната процедура за отстраняване от длъжност на магистратите, като ще се прилага общата уредба на отстраняването от длъжност, уредена в Наказателно-процесуалния кодекс.

3. Промени в разглеждането на заявления срещу нарушаване правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок (глава трета „а“).

Предложенията за промени в глава трета „а“ от ЗСВ произтичат както от дейността на Инспектората към Висшия съдебен съвет (ИВСС) и на Министерството на правосъдието, така и от съдебната практика по прилагане на правната уредба, изготвена в отговор на пилотните решения на ЕСПЧ за защита на правото на разглеждане и решаване на делата в разумен срок. Предлаганите промени в ЗСВ в тази връзка са в следните насоки:

- Изрично се предвижда, че съставите на ИВСС, които проверяват подадени заявления за обезщетение за забавено правосъдие, не изразяват становище по основателността на заявлението.

И към момента проверяващите състави на ИВСС нямат такова задължение. Добавянето на тази разпоредба е с оглед внасяне на яснота и избягване на противоречива практика в дейността на компетентните органи - ИВСС и Министерството на правосъдието.

- Въвеждат се нови основания за отхвърляне на заявленията като неоснователни, когато не е разкрит извършителят на престъплението или когато осъденият е бил обезщетен за продължителността на наказателния процес чрез изрично намалено наказание.

Регламентирането на тези основания е съобразено с практиката на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ) (решение по делата Хаджийски и Илиев срещу България, жалби № 68454/01 и 68456/01, Терзийски и др. срещу България, жалба № 1509/05 и др.). Съгласно тази практика намаляването на наказанието се смята за адекватна компенсация при нарушаване на изискването за разглеждане и решаване на делото в разумен срок. Взета е предвид и практиката на ЕСПЧ по отношение на прилагането на чл. 6 от Конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (КЗПЧОС). Съгласно чл. 6, § 1 от КЗПЧОС „всяко лице.....при наличието на каквото и да е наказателно обвинение срещу него има право на справедливо и публично гледане на неговото дело в разумен срок“, тоест става въпрос само за обвиняемия, съответно подсъдимия. ЕСПЧ въобще не разглежда оплаквания на пострадалия по чл. 6, § 1 от конвенцията по отношение на досъдебни производства, в които извършителят не е открит или не е повдигнато обвинение.

- Създава се законова възможност срокът за проверка на подадено заявление от страна на ИВСС да започне да тече след произнасяне на съответния компетентен съд при подадена молба за възобновяване на наказателно производство или за отмяна на влязъл в сила съдебен акт, когато това е едновременно с подаването на заявление по реда на глава трета „а“ от ЗСВ. Основанията за това произтичат от практиката на ЕСПЧ спрямо производствата по възобновяване и отмяна, които в определени случаи се приравняват на обикновената касация (виж Параскева Годорова с/у България, № 37193/07, Иванови срещу България, № 14226/04, Мерджанов срещу България, № 69316/01), като произнасянето на съответния съд по молбата за възобновяване/отмяна е същински окончателен акт в производството за това лице, отнесено към неговите права и по ЗСВ.

- Като част от мерките за отстраняване на причините за допуснати нарушения на правото на разглеждане и решаване на делата в разумен срок, ЗСВ е въвел задължение за ВСС да анализира постъпилата при него информация от министъра на правосъдието и от ИВСС за констатирани нарушения и изплатени обезщетения.

С измененията на Конституцията на Република България (обн., ДВ, бр. 100 от 2015 г.), се конституираха отделните органи, чрез които Висшият съдебен съвет осъществява правомощията си- пленум, съдийска и прокурорска колегии, като на конституционно ниво се регламентираха и техните правомощия.. Според разпоредбата

на чл. 130а, ал. 5, т. 5 от Конституцията колегиите в съответствие със своята професионална насоченост, решават въпроси за организацията на дейността на съответната система от органи на съдебната власт.

Като последица от конституционните изменения е приет Закон за изменение и допълнение на ЗСВ (обн., ДВ, бр. 28 от 2016 г.). С разпоредбата на чл. 30, ал. 5, т. 5 от ЗСВ е предвидено, че съдийската колегия и прокурорската колегия осъществяват поотделно и в съответствие с професионалната си насоченост правомощието да решават въпроси за организацията на дейността на съответната система от органи на съдебната власт.

С цел да се отговори на точния смисъл на закона се предлага анализът на причините за констатираните от ИВСС нарушения и приемането на мерки за тяхното отстраняване да се осъществява поотделно от съответната колегия на ВСС.

4. Промени в уредбата относно конкурсите:

- В законопроекта се предвижда отпадане на изискването към кандидатите за младши магистрати за представяне на препоръки от юристи.

При явяването на писмен изпит, състоящ се в решаване на казус по съответната материя и тест по право на Европейския съюз и в областта на правата на човека, както и на устен изпит, който включва въпроси от съответните отрасли на правото и от Кодекса за етично поведение на българските магистрати, вече веднъж се оценяват професионалните и нравствени качества на кандидатите. За класираните кандидати се изготвят от Комисиите по професионална етика становища за притежаваните от тях нравствени качества. Изискването за препоръки от юристи се явява безпредметно, като самите препоръки не подлежат на оценяване от конкурсната комисия и не се вземат предвид при класирането на кандидатите, както и не се обсъждат по същество при произнасяне по допустимостта на кандидатите. Препоръките са характерни за други конкурсни процедури, при които не се съпоставят качествата на кандидатите и не се провежда изпит.

- Съгласно настоящата редакция на разпоредбата на чл. 184, ал. 4 от ЗСВ до устния изпит се допускат само участниците в конкурса за младши съдии, младши прокурори и младши следователи, получили оценка, не по-ниска от много добър „4,50“ на казуса и теста. Предвид обстоятелството, че законът борави с думата „оценка“ в единствено число, логичният извод е, че в случая се има предвид една обща оценка за представянето на кандидата при решаване на практическия казус и на теста по право на Европейския съюз и в областта на правата на човека. Това тълкуване е намерило отражение и в разпоредбата на чл. 22, ал. 1 от Наредба № 1 от 2017 г. на Висшия съдебен съвет за конкурсите за магистрати и за избор на административни ръководители в органите на съдебната власт съгласно която до устен изпит се допуска кандидат, получил оценка не по-ниска от много добър „4,50“ на казуса и теста, определена като средноаритметична от оценките на казуса и теста. Предлагащата промяна почива на съображението, че законодателно се придава еднаква оценъчна тежест на представянето на кандидатите за младши магистрати по отношение на практическите им познания в съответния правен отрасъл и по отношение на правото на Европейския съюз и на правата на човека. Еднакво важно е назначените младши съдии, прокурори и следователи да имат задълбочени знания както по отношение

националната ни правна система и законодателство, така и в областта на правото на Европейския съюз и на правата на човека.

- Предлага се допълнение на текстовете на чл. 186, ал. 1 и чл. 186а, ал. 1 с допълнителен критерий при класирането на кандидатите - при равен резултат конкурсната комисия да класира кандидатът за младши съдия, младши прокурор или младши следовател или кандидатът за първоначално назначаване с по-висок общ успех от следването си за придобиване на висше юридическо образование по специалността „Право“. Въвеждането на допълнителен обективен критерий, който отразява представянето на кандидатите за продължителен период от време, ще способства за разрешаване на ситуации, в които кандидатите имат еднакъв общ успех от държавните изпити.

- Прецизира се текстът на чл. 186, ал. 2, което се обосновава с обстоятелството, че право да заявят желание да бъдат назначени имат само класираните на обявените свободни длъжности кандидати, както и същия брой от резервите. С новата редакция именно тези лица остават задължени да подадат декларации по чл. 19а, а не всички кандидати, както е съгласно действащия текст.

- Във връзка с преминаването на съдията на длъжност прокурор или следовател, на прокурора – на длъжност съдия или следовател, а на следователя – на длъжност съдия или прокурор чрез конкурс за повишаване или преместване, включващ и проверка на знанията за заемане на съответната длъжност чрез писмен изпит по конспект, в проекта се предвижда въвеждането на минимален праг - оценка не по-ниска от много добър „4,50“ на писмения изпит по аналогия с чл. 184, ал. 4. Мотив за подобно разрешение е също така избягване на възможността при липса на голяма конкуренция да бъдат назначени кандидати, които не са постигнали висок резултат.

- Изрично се определя началният момент, от който започва да тече 9-месечният срок за назначаване на следващия по ред кандидат в конкурса за повишаване или за преместване. По този начин се създава яснота, предвидимост и възможност за правилно и законосъобразно планиране на последващите конкурсни процедури. По този начин ще бъде обезпечено нормалното функциониране на органите на съдебната власт, доколкото ще бъдат своевременно попълнени при спазване на изрични и конкретни правила освободените в съответния орган на съдебната власт длъжности. Въвеждането на ясно регламентирани граници, в които протича 9-месечният срок по чл. 193, ал. 6 от ЗСВ, създава предпоставки за целесъобразност, прозрачност и последователност при осъществяване на кадровата политика на съдебната власт.

5. Промени в дейността по извършването на проверки на имуществените декларации на съдии, прокурори и следователи, за почтеност и конфликт на интереси, както и за установяване на действия, които накърняват престижа на съдебната власт, и такива, свързани с нарушаване на независимостта на съдиите, прокурорите и следователите (глава девета, раздел I „а“ и раздел I „б“).

- Предложенията за промени в глава девета, раздел I „а” от ЗСВ „Проверка на имуществените декларации на съдиите, прокурорите и следователите“ също са резултат от някои практически проблеми, възникнали при прилагането на производството по проверка на имуществените декларации. Целта е преди всичко подобряване и прецизиране на правната уредба:

- Изрично се определя кога подлежат на деклариране средствата при предсрочно погасяване на кредити – обявява се всяко пълно предсрочно погасяване, а частичното се декларира при размер на погасените средства над 10 000 лв. Целта е да не се задължават съдиите, прокурорите и следователите при всяка вноска по кредит да подават декларация за промяна в декларираните обстоятелства, а само когато внесена сума е в размер над 10 000 лв.;

- Подробно се регламентира какво следва да декларират магистратите относно имуществото си и към коя дата във всяка отделна декларация, предвидена в закона – встъпителна, ежегодна, финална и подаваната една година след финалната. Промяната цели да запълни празнотите в досега действащия ЗСВ относно това към кой момент следва да бъде посочено притежаваното имущество, както и дали на деклариране подлежи цялото притежавано имущество или само настъпилата промяна в него.

- В ЗСВ е предвидено ИВСС да публикува на своята интернет страница списък на съдии, прокурори и следователи, които не са подали декларация в предвидения срок. В същото време обаче, след като съответният магистрат подаде декларация или бъде санкциониран с глоба за закъснение, е ненужно името му да продължава да е достъпно в интернет. Ето защо се предлага списъкът да бъде премахван от страницата на ИВСС в края на годината, за която се отнася, защото вече е изпълнил своето предназначение.

Също така е предвидено и публикуване на списък на магистратите, за които е установено несъответствие между декларираното от тях и установените от ИВСС факти, но в предоставения 14-дневен срок несъответствието не е отстранено. С проекта се предлага този списък също да бъде премахван от страницата на ИВСС в края на годината, за която се отнася.

- Според действащата редакция на ЗСВ (чл. 175б, ал. 1, т. 4), магистратите следва да декларират осигуряването в пенсионни фондове по допълнително доброволно осигуряване, а ИВСС има право да иска разкриване на данъчна и осигурителна информация по чл. 175д, ал. 6 от ЗСВ. В кръга на тази информация обаче не попада информацията за средства в пенсионни фондове по допълнително доброволно осигуряване. Тези фондове се учредяват и управляват от пенсионноосигурителни дружества, лицензирани по Кодекса за социално осигуряване (КСО) и учредени съобразно Търговския закон. Дружествата прилагат чл. 123з³ от КСО, според който не могат да предоставят на трети лица (в т.ч. и на други държавни органи) информацията, с която разполагат за осигурените лица, пенсионерите, техните наследници и осигурителите, с изключение на случаите, предвидени в закон. В случая в специалния закон - ЗСВ, се предвижда ИВСС да може да иска предоставянето и на тази информация.

➤ Прецизира се възможността ИВСС да не отправя искане за разкриване на банкова тайна до съда, когато е налице съгласие за това от съответния магистрат, като изрично в закона е предвидена формата за действителност на това съгласие. За да не се задължават съдиите, прокурорите и следователите да заверяват нотариално съгласието си, каквато практика има сега в някои кредитни институции, ще е достатъчно предоставянето на обикновена писмена декларация в тази връзка без нотариална заверка на подписа.

➤ Както беше посочено, ИВСС приключва проверката на декларациите за имущество и интереси с изготвяне на доклад за съответствие или несъответствие, като във втория случай уведомява съответния магистрат и му дава 14-дневен срок за отстраняване на несъответствието чрез подаване на нова декларация. При изпращане на уведомленията обаче възникват някои затруднения – в определени случаи уведомленията не са били връчени предимно поради обективни причини. Това обосновава необходимост от прецизиране на законовата уредба, като се предостави и по-голяма защита на интересите на магистратите чрез възможността да отстранят допуснати непълноти с нова декларация. Уведомлението за несъответствие ще се изпраща на посочения от лицето адрес, в това число електронен адрес, а ако не е намерено - по месторабота. Когато не може да бъде връчено, уведомяването ще се извършва чрез поставяне на съобщение на интернет страницата на ИВСС за срок, не по-кратък от 7 дни, след изтичането на който уведомлението се смята за връчено.

➤ Прецизира се уредбата за извършване на допълнителни проверки на имуществените декларации на магистратите:

- при атестиране на съдия, прокурор или следовател за придобиване на несменяемост;

- когато в сигнал, подаден за извършване на проверка за почтеност и конфликт на интереси на съдии, прокурори и следователи, както и за установяване на действия, които накърняват престижа на съдебната власт, и такива, свързани с нарушаване на независимостта на съдиите, прокурорите и следователите, се съдържат и данни за несъответствие между имотното състояние на съдия, прокурор или следовател и имуществената му декларация, надхвърлящо 5000 лв. В тези случаи допълнителната проверка се извършва едновременно с проверката на сигнала.

• И в раздел I „б“ на глава девета от ЗСВ „Проверки за почтеност и конфликт на интереси и за установяване на действия, които накърняват престижа на съдебната власт, и проверки, свързани с нарушаване независимостта на съдиите, прокурорите и следователите“ практиката очертава необходимост от промени на някои разпоредби:

➤ Понастоящем законът изисква наличието на сигнал с данни за частен интерес на съдия, прокурор или следовател при изпълнение на неговите конкретни служебни функции или за действия, които противоречат на принципите за почтеност, накърняват престижа на съдебната власт или са свързани с нарушаване на независимостта на съдиите, прокурорите или следователите, който да постави началото на проверка по този раздел. Със законопроекта за изменение и допълнение на ЗСВ се предвижда възможност за две фази при разглеждане на сигнала, първата от

които е предварително проучване, а втората – същинската проверка. Във фазата на предварителното проучване, което следва да приключи до един месец, ще могат да се осъществят действията по отстраняване на недостатъците, както и да се провери има ли основания за недопустимост на сигнала. Регламентират се правата на ИВСС да иска разкриване на банкова и застрахователна тайна, за събиране на информация от държавни органи и институции, което ще може да се осъществява още по време на предварителното проучване.

➤ Съществена е промяната, която се предлага относно реда за извършване на проверката за интегритет и уреждане на нейното съдържание. Предвижда се, че проверката ще се извършва в двумесечен срок след приключване на предварителното проучване. Дава се право на главния инспектор да удължи срока на проверката еднократно с до два месеца, тъй като практиката съобразно сегашната възможност за удължаване с един месец показва, че често такова удължаване е недостатъчно. По-подробно се урежда и съдържанието на информацията, която може да бъде изисквана.

6. Промени, свързани със статута на главния инспектор и инспекторите от ИВСС:

- Разширява се кръгът на лицата, които могат да бъдат избрани за главен инспектор и инспектори, като се предвижда такава възможност и за съдиите от районните съдилища, както и за прокурорите в районна прокуратура. Промяната има за цел да уеднакви правното положение на инспекторите с това на изборните членове на ВСС.

- В чл. 53, ал. 2 е предвидено, че стажът като главен инспектор или инспектор се зачита за стаж като съдия, прокурор или следовател, но въпреки че законът поставя задължение за зачитане на този стаж, главният инспектор или инспекторите са възпрепятствани при освобождаването им като такива да упражнят правото на еднократно парично обезщетение, когато не са направили това преди заемане на тази длъжност, без да се възстановят в съдебната система. Има случаи, когато съответен инспектор не е упражнил правото си на обезщетение, но е навършил пределната възраст от 65 години по време на мандата си и не може да бъде възстановен в съдебната система, или по различни причини не желае да бъде възстановен. При сегашната уредба в ЗСВ липсва възможност в такива случаи съответният инспектор да упражни правото на еднократно обезщетение, поради което се предлага и съответната промяна в разделите относно правния статут на инспекторите.

7. Промени в дисциплинарните производства (глава шестнадесета, раздел I)

През изминалите две години, след последните изменения и допълнения в глава шестнадесета, раздел I, уреждащ дисциплинарната отговорност на съдиите, прокурорите и следователите, на административните ръководители на съда, прокуратурата и следствието, на техните заместници и на членовете на Висшия

съдебен съвет, в практиката възникнаха редици въпроси, на които може да се отговори единствено чрез усъвършенстване на законовата регламентация на материята.

Целта на предложените промени е да се осигури по най-целесъобразния начин съчетаването на двете основни за магистратите и членовете на ВСС правни положения – независимост и контрол върху дейността им.

- С предвидените изменения и допълнения се внася яснота относно критериите за определяне на дисциплинарните наказания. Предвидено е, че при определяне на вида и размера на дисциплинарното наказание за извършено нарушение по чл. 307, ал. 3, т. 1 и 2 от ЗСВ (системно неспазване на сроковете, предвидени в процесуалните закони, съответно действие или бездействие, което неоправдано забавя производството) се вземат предвид и индивидуалната натовареност на привлечения към дисциплинарна отговорност съдия, прокурор или следовател, както и натовареността на органа на съдебната власт, в който е извършено нарушението.

- Прецизирани са разпоредбите относно давностните срокове за образуване на дисциплинарното производство, както и сроковете за разглеждане и произнасяне на съответните органи в рамките на дисциплинарното производство. Изрично е предвидено, че при изтичане на съответните давностни срокове дисциплинарно производство не се образува, а образуваното се прекратява. Дисциплинарно производство не се образува, а образуваното се прекратява и когато се прекрати правоотношението с дисциплинарно отговорното лице.

- Въвежда се правилото, че когато в предложението за налагане на дисциплинарно наказание не се съдържа изложение в какво се състои дисциплинарното нарушение, съответно кои обстоятелства водят до определяне на дисциплинарно наказание, съответната колегия на Висшия съдебен съвет не образува, съответно не продължава дисциплинарно производство, като на вносителя на предложението се съобщава да отстрани в едноседмичен срок допуснатите нередовности.

- Прецизирани са разпоредбите в хипотезата, в която административният ръководител прави предложение за налагане на по-тежко наказание от съответната колегия или колегията прецени, че има основание за това. Предвидено е, че съответната колегия продължава дисциплинарното производство, като в тези случаи се счита, че производството е образувано със заповедта на административния ръководител.

Предложената законова регламентация показва, че се касае за провеждане на единно дисциплинарно производство, независимо с акт на кой от органите по чл. 311 от ЗСВ е започнало, поради което в хипотезата на изпращане на преписката от административния ръководител на съответната колегия на ВСС за налагане на наказание по чл. 308, ал. 1, т. 2 - 6 от ЗСВ сроковете по чл. 310, ал. 1 от ЗСВ не започват да текат отново. Същите се преценяват към момента на образуване на дисциплинарното производство.

- Подробно е уреден режимът на издаване и обжалване на заповедите, с които административният ръководител обръща внимание на съдиите, прокурорите и следователите за допуснатите от тях нарушения по образуването и движението на

делата или по организацията на работата им, като е съобразен с практиката на Върховния административен съд относно административно-санкционния характер на това производство, който изисква на съответния магистрат да бъде осигурена възможност да организира защитата си в производството по издаване на акта, както и правото да обжалва издадения акт (Решение № 4376 от 25.03.2019 г. на ВАС по адм. д. № 14013/2018 г., VI о; Решение № 14029 от 15.11.2018 г. на ВАС по адм. д. № 5473/2018 г., VI о; Решение № 6932 от 22.05.2014 г. на ВАС по адм. д. № 2585/2014 г., VI о; Решение № 1119 от 23.01.2012 г. на ВАС по адм. д. № 11596/2011 г., VIIо; Решение № 3736 от 18.03.2014 г. на ВАС по адм. д. № 429/2014 г., VI о и др.).

8. Промени в други разпоредби:

- Предлаганата промяна в чл. 169, ал. 1 и ал. 2 е с цел да бъде премахната колизията, съществуваща в сега действащата уредба, съгласно която, от една страна, в чл. 197, ал. 5, т. 2 при участие в процедура по избор е предвидено провеждането на извънредно атестиране за магистрати, по отношение на които е приключило периодичното атестиране по смисъла и реда на чл. 196 т. 3, а от друга, в чл. 169 сред предпоставките за допустимост на кандидатите фигурира изискването за наличието само на оценка от „периодично“ атестиране.

- Отстранява се съществуващо противоречие между чл. 81, ал. 1 и чл. 240, ал. 3 от ЗСВ. В чл. 240, ал. 3 от ЗСВ е предвидена възможност за командироване на младши съдия на свободна длъжност в районния съд в същия съдебен район, ако има стаж над една година. Няма основание за командироване на длъжност, която е заета от временно възпрепятстван съдия, да се изисква по-дълъг стаж. Дейността, която ще изпълнява младши съдията при командироване на свободна длъжност и при командироване на длъжност, заета от възпрепятстван съдия, е една и съща и няма основание за изискване на различен стаж преди това.

- С измененията в Административнопроцесуалния кодекс (АПК)(обн., ДВ, бр. 77 от 2018 г., в сила от 01.01.2019 г.), съществено бе променена родовата и местна подсъдност на редица правни спорове, разглеждани по реда на АПК, като бе предвидено те да бъдат разглеждани от Административен съд - София област. Част от правните спорове, които до този момент бяха подсъдни като първа инстанция на Върховния административен съд, вече са подсъдни на Административен съд - София област. Такива са правните спорове по Закона за защита на конкуренцията, Закона за държавната собственост относно отчуждителни процедури, свързани с големи инфраструктурни проекти, дела по чл. 35, ал. 4 от Закона за българското гражданство, спорове с правно основание чл. 35, ал. 2 от Закона за електронните съобщения, дела с правно основание чл. 13, ал. 3, чл. 15, ал. 4, чл. 16, ал. 4 и чл. 17, ал. 4 от Закона за Комисията за финансов надзор, по чл. 12, ал. 4 от Закона за нотариусите и нотариалната дейност; по чл. 28а, ал. 5 и чл. 38, ал. 1 от Закона за радиото и телевизията, по чл. 11, ал. 2 от Закона за частните съдебни изпълнители, по 109, ал. 4 от Закона за дейността на колективните инвестиционни схеми и на други предприятия за колективно инвестиране, по чл. 213, ал. 5 от Закона за публичното предлагане на ценни книжа, по чл. 588, ал. 4 от Кодекса за застраховането, по чл. 21, ал. 4 от Закона

за прилагане на мерките срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти, по чл. 7, ал. 8 от Закона за лова и опазване на дивеча. Правните спорове, които след изменението в АПК вече са подсъдни на Административен съд - София област, се отличават с фактическа и правна сложност.

Освен това, след промяната на чл. 156 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс бе променена местната подсъдност на делата с предмет законосъобразност на ревизионни актове, като вече са подсъдни на Административен съд - София област всички дела по жалби срещу ревизионни актове, издадени на правни субекти, чийто постоянен адрес (за гражданите) или седалище (за едноличните търговци и юридическите лица) към момента на извършването на първото действие по осъществяване на данъчно-осигурителния контрол от органите по приходите, е на територията на София област.

С оглед съществено разширената компетентност на Административен съд - София област като единствен съд, разглеждащ правни спорове по множество специални закони, които до този момент са разглеждани като първа инстанция от Върховния административен съд, както и променената подсъдност по данъчни дела, обективно този съд следва да има ранг апелативен.

Не на последно място, всички останали съдилища - Софийски градски съд, специализираният наказателен съд и Административен съд - София град, са с ранг апелативен съд. Принципът на равнопоставеност изисква Административен съд - София област да има същия ранг като останалите съдилища.

- Осигурява се достъп на прокуратурата до автоматизираните информационни системи на Министерство на вътрешните работи, предвид конституционните им правомощия и възложените функции. Стабилност и гаранции за законосъобразност при използване на информация от различни ведомства се предпоставят от законодателна уредба на достъп и делегация за издаване на подзаконов акт за реда и условията на достъп до информационни фондове. По аналогичен начин чрез издаване на инструкция или наредба, е разрешен този въпрос за Агенция „Митници“ (на основание чл. 16г, ал. 3 от Закона за митниците), за Държавна агенция „Национална сигурност“ (чл. 31, ал. 3 от Закона за Държавна агенция „Национална сигурност“), за Държавна агенция „Разузнаване“ (чл. 32, ал. 3 от Закона за Държавна агенция „Разузнаване“), както и за Главна дирекция „Охрана“ към Министерството на правосъдието (чл. 391, ал. 6 от Закона за съдебната власт). Тази регламентация ще създаде устойчива нормативна уредба, с ясно определени права и задължения за визираните институции.

Проектът на Закон за изменение и допълнение на Закона за съдебната власт не съдържа разпоредби, транспониращи актове на Европейския съюз.

Законопроектът не съдържа разпоредби, свързани с въвеждане на регулаторни режими.

Предложеният проект на нормативен акт не оказва въздействие върху държавния бюджет.

На заинтересованите страни е предоставен 14 - дневен срок за провеждане на обществените консултации с оглед широкия формат на работната група, обсъдила промените в ЗСВ, както и проведеното обсъждане в Съвета по прилагане на Актуализираната стратегия за продължаване на реформата в съдебната система, чрез което е осигурено спазването на принципите за публичност, прозрачност и широка дискусия със всички заинтересовани страни, в това число професионални и граждански организации.